

مربع مسئولیت

چهار مسئولیت انسان در چهار حوزه خدا، خلق، خود و خلقت

در شماره قبل گفتیم: انسان در اندیشه و عمل آزاد است و این آزادی موهبتی الهی است. یعنی خداوند وی را آزاد آفریده است تا در محدوده اختیاری که دارد، به هر کاری که بخواهد بتواند دست بزند و از هر راه که خواست برود. و گفتیم: لازمه تفکیک ناپذیر آزادی و قدرت انتخاب، مسئولیت داشتن است و این است که می بینیم، وی در زندگی دائماً با مسئولیت‌ها و تعهداتی مواجه است. آنچه اهمیت دارد آن است که نوع زندگی جاودانه وی درگرو همین انتخاب‌های مسئولانه اوست. به همین خاطر، اگر افکار و عقاید کسی درست باشد و اعمال و رفتارش نیز براساس آن‌ها شکل گرفته و انتخاب شده باشند، آن وقت است که زندگی خوب و سالمی را تجربه خواهد کرد. اینک می خواهیم به این نکته پردازیم که از کجا و از چه راهی باید به شناخت باور درست و رفتار سالم دست پیدا کنیم. اینجاست که یگانه راه، یعنی «دین داری» و «اعتقاد به خدا» مطرح می شود.

خدایی که همه چیز را هدفمند آفریده است (توحید).

دین به ما می آموزد که در پی این زندگی محدود و فانی، زندگی بزرگتر و برتری هست که ساخته باورها، اعمال و رفتار ماست، یعنی اعمال و عقاید ما نتایج ابدی به دنبال دارند (معاد).

و نیز می آموزد که آدمی آفریده‌ای ارزشمند است، موجودی رها شده و بی هدف نیست و پیامبران و امامانی برای جهت‌دهی و هدایت او مأمور شده‌اند (نبوت و امامت).

می بینید که دین با ارائه باورهای عمیق ذیل ساختار اعتقادی متقن، پایه و زیربنای درستی برای انتخاب‌های مسئولانه ما پی‌ریزی می کند.

گستره مسئولیت

انسان در زندگی با چهار حوزه مهم مرتبط است: خدا، خلق، خود و خلقت. باید دانست هر خط ارتباطی، مسئولیتی ویژه به دنبال دارد. در این میان،

باور به خدا، کلید زندگی سالم

باور به خدا که پایه و اساس دین داری است، کلید زندگانی سالم محسوب می شود. این دین داری و باور به خداوند است که اولاً با ارائه تفسیری همه جانبه از حیات انسانی برای زندگی ما، معنا و زیبایی خلق می کند. ثانیاً نظامی از مسئولیت‌ها را طراحی و تبیین می کند که آدمی را در تشخیص وظایف خود متناسب با نیازهای واقعی و در موقعیت‌های متنوع یاری می دهد. بالاخره رابطه درست با پدیده‌های مختلف و بالاتر از آن، رابطه ویژه و استثنایی با پدیده‌های ماورایی، به خصوص رابطه با خداوند بزرگ را به شکلی مناسب تنظیم و ارائه می کند.

خاستگاه مسئولیت

دین به اصولی اساسی در زندگی اشاره و دعوت می کند که خاستگاه مسئولیت‌های مختلف است. دین به ما می آموزد که خدایی هست که همه چیز آفریده اوست؛ خدایی که هیچ چیز از او پنهان نیست.

بدن از پیچیده‌ترین پدیده‌های مادی است که از تاب‌وت‌سوان و قدرت تطابق بالایی هم برخوردار است. تا جایی که اگر بدن درست شناخته شود و از امور زیانمند دور نگاه داشته شود، یعنی هوس‌گرایی و لذت‌جویی‌های لحظه‌ای، آن را به فرسایش نکشاند، برای زمان‌های طولانی می‌تواند دوام بیاورد.

نبود شناخت کافی از علل و عوامل سلامت و بیماری و بی‌توجهی به آن‌ها ممکن است انسان را در میانه راه از بین ببرد. از این‌رو، یکی از مهم‌ترین مسئولیت‌ها حفظ بدن و آشنایی با مسائل بهداشتی و رعایت آن‌هاست.

امام حسین (علیه‌السلام) فرموده است: «سعی کنید تا زنده‌اید تنی سالم داشته باشید و نگذارید و کاری نکنید که بیمار و رنجور و ناتوان شوید و نیروهای بدنی را به تحلیل میرید (الحیاء، جلد ۸، ص ۸۲). در آموزه‌های دینی بدن به مثابه امانتی در اختیار ماست و ما مسئول نگهداری، سلامت و بهداشت آن هستیم. پس حق نداریم خطا کنیم، هر چیزی را بخوریم و هر چیزی را بیاشامیم. در تعالیم دینی، مراعات بهداشت و پاکیزگی یک وظیفه حتمی و مهم شمرده شده، تا جایی که پاکیزگی باعث جلب دوستی خداوند و زمینه رستگاری معرفی شده است (بقره/ ۲۲۲).

در مقابل، رعایت نکردن پاکیزگی ظلم و ستم محسوب شده است (بقره/ ۵۷).

نه تنها از خوردن خوراکی‌های آلوده و کثیف نهی شده (اعراف/ ۱۵۷)، بلکه هرگونه زیاده‌روی در خوردن و آشامیدن نیز ممنوع است و موجب خشم خداوند می‌شود (طه/ ۸۱). پاک نگه‌داشتن لباس و تطهیر آن از آلودگی، یک ضرورت شمرده شده است (مدثر/ ۴). امام علی (علیه‌السلام) در همین زمینه فرموده است: «به خودتان برسید (و سر و وضع خود را مرتب کنید)، زیرا خداوند بندگان کثیف و نامرتب را دشمن دارد (الحیاء، جلد ۸، ص ۸۲).

جدا از این مقوله‌ها، استفاده درست از اعضای بدن نیز بخش دیگری از وظایف و مسئولیت‌های ما در قبال بدن است که در آموزه‌های دینی در قالب حقوق اعضای بدن به آن‌ها اشاره شده است و ان‌شاءالله در شماره بعد به آن می‌پردازیم.

مسئولیت در مورد خود (روح- جسم)

انسان در گام نخست باید خویشتن خویش را در نظر داشته باشد و به خوش‌بختی و تیره‌بختی خود بیندیشد. توجه داشته باشد که در درون خود گوهری ماندگار و جاودانه دارد. بداند که این گوهر در پرتو اعتقاد و عمل نیک است که به کمال می‌رسد.

مسئولیت در برابر بدن

انسان دارای بدنی مادی است که ابزار کار وی در همه فعالیت‌های دنیایی اوست.

مسئولیت در برابر خداوند بزرگ و خالق جان و جهان، بالاترین و اصولی‌ترین مسئولیت‌هاست. این مسئولیت در دل خود تعهدات دیگری به همراه دارد تا جایی که دایره‌اش همه جهان و گستره کائنات و انواع پدیده‌ها را فرا می‌گیرد. زیرا همه پدیده‌ها موجودیت خویش را از خدا دارند و آفریده اویند. پس انسان در هرگونه ارتباط و بهره‌برداری از آن باید از خداوند کسب تکلیف کند.

و نیز همه مسئولیت‌های انسانی از مسئولیت در برابر خداوند که خاستگاه همه مسئولیت‌هاست، آغاز می‌شود.

